

ALEXANDRA DAVID-NÉEL

Nemurire și reîncarnare

Doctrine și practici din China, Tibet și India

Traducere de Nicolae Constantinescu

POLIROM
2019

Putem aminti aici teoria cu privire la acțiunile ce nu produc rezultate care să afecteze natura reîncarnării următoare: actele „sterile”. Conform acestei teorii, este vorba despre acte comandate de cauze ce au aparținut unei încarnări precedente, acte care sunt „rezultate” și nu provin dintr-o voință conștientă. Aceste manifestări pur mecanice pot fi oarecum assimilate mișcărilor reflexe.

Totuși, unii tibetani nu admit existența actelor „sterile”. Ei obiectează că această teorie se sprijină pe o concepție morală asupra rolului îndeplinit de *karman*, considerat un agent care ar recompensa acțiunile „bune” și pe cele „rele” săvârșite de un anumit individ, și nu doar pe luarea în considerare a unei succesiuni impersonale de activități, fără nicio distincție în ceea ce privește valoarea lor morală. Orice acțiune, spun ei, produce în mod ineluctabil efecte mari sau mici, apropiate sau cu o scadență mai îndepărtată, aparente sau imperceptibile pentru noi. *Lumea e mișcare.*

Putem asemăna această teorie a actelor „sterile” cu două concepții referitoare la soarta defuncților. Ambele concepții aparțin religiei tibetane la un nivel destul de jos.

Conform uneia dintre ele, omul care și-a pregătit în această viață condițiile vieții viitoare va suporta în mod pasiv, în această nouă încarnare, efectele actelor sale trecute, până la epuizarea eficacității

acestor efecte, fără să adauge nimic printr-o activitate desfășurată în condițiile în care va fi fost plasat.

Astfel, preafericiții care au renăscut într-un paradiș se vor bucura acolo de plăcerile specifice celor care îl locuiesc; nefericiții care își vor fi pregătit un loc într-un infern oarecare sau într-una dintre lumile inferioare (cea a animalelor etc.) vor îndura suferințele pe care le comportă aceste lumi, dar nu vor putea, în acest stadiu, să influențeze natura condiției pe care o vor avea într-o viață viitoare.

Totuși, conform unei concepții opuse, sentimentele și voința rămân active – deși la un nivel de forță diferit – la locuitorii tuturor lumilor, iar aceste sentimente și această voință sunt susceptibile să producă efecte nu numai în viața următoare, ci chiar și în viața actuală.

Numeroase povestiri ilustrează această credință. Iată una dintre ele, foarte populară în Tibet.

În urma unor acte îngrozitoare pe care le comisese, un criminal renăscuse într-un infern sub forma unui cal. Ca atare, fusese înhămat împreună cu alți doi cai la o căruță foarte grea. Supliciul aplicat acestor nefericiți constă în a trage căruța pe un drum incredibil de abrupt, pentru a o duce pe vârful unui munte. În ciuda eforturilor lor conjugate, cele trei animale nu reușeau să facă să înainteze acel vehicul foarte greu și demonii le biciuiau fără milă. Atunci, în inima fostului criminal,

devenit cal în infern, s-a născut un sentiment profund de compasiune.

— Dezleagați-i pe tovarășii mei, le-a spus el călăilor. Lăsați-i liberi, voi trage singur căruța.

Atunci, unul dintre demoni a strigat furios:

— Cum îndrăznești, animal nenorocit, să pretinzi că vei face singur ceea ce nu puteți face toți trei ?

Și, într-un acces de furie, demonul, cu mânerul de fier al biciului, l-a lovit cumplit în cap pe calul milos. Acesta a căzut mort pe loc și imediat a renăscut într-un paradis.

Ştim că budismul consideră compasiunea cea mai admirabilă dintre virtuți. Modificând mentalitatea fostului criminal, ea l-a transportat într-un plan de existență corespunzător acesteia. Oamenii cumsecade din Tibet spun că acesta a obținut recompensa gândului său caritabil.

Alții înțeleg că fostul criminal și-a schimbat stadiul mental și acest stadiu mental ne plasează automat în mediul corespunzător lui.

Acum vom examina un proces de reîncarnare descris foarte detaliat în lucrările intitulate *Bardo töd tol* (*Bardo Thodol*). Există un anumit număr de versiuni ale *Bardo Töd tol*, care, deși diferite în ceea ce privește detaliile, au același scop.

Bardo Töd tol înseamnă „un text a cărui audiere eliberează din Bardo”, iar Bardo este starea intermediară

în care se menține entitatea ce a părăsit corpul, din momentul morții până la reîncarnare.

Lucrarea originală sanscrită care a servit drept bază diferitelor versiuni actuale s-a pierdut – dacă a existat vreodată, ceea ce e probabil, dar nu absolut sigur. Această *Bardo Töd tol* face parte din aşa-numitele *ter* sau *terma (gter)*, „comori”. Sunt numite ter niște scrieri pe care autorul lor, Padmasambhava¹, le-ar fi îngropat sau ascuns în alte feluri, în diferite locuri, deoarece consideră că tibetanii din epoca lui

-
1. Padmasambhava era originar din Oddiyana, o regiune care face parte azi din Afganistan. El nu aparținea ordinului religios budist (*sangha*). Era căsătorit. Era un învățat adept al tantrismului, renumit pentru puterile sale magice. O vreme, a fost profesor la celebra universitate din Nalanda. Regele tibetan Tisrong De Tsen (Kri srong De Tsan) puse să se construiască o mare mănăstire la Samye și nu reușea să o termine pentru că demonii locali demolau în fiecare noapte tot ce lucrătorii ridicaseră cu o zi înainte. La recomandarea lui Santarakishta, slujitorul său indian, cunnatul lui Padmasambhava, regele l-a invitat pe acesta să vină în Tibet și să-și exercite puterile oculte împotriva demonilor din Samye. Padmasambhava a sosit în Tibet în 747 și i-a învins pe demoni care, din momentul acela, în loc să demoleze lucrarea făcută de meșteri, au efectuat-o ei însăși cu o rapiditate miraculoasă. Padmasambhava a introdus tantrismul în Tibet, unde acesta a fost încorporat în budism. Padmasambhava înseamnă „născut dintr-un lotus”. Legenda spune că Padmasambhava a apărut miraculos dintr-un lotus aflat în mijlocul unui lac. Tibetanii îl numesc *Guru Rimpoche* (Maestru Prețios), *Guru Pema* (Maestru Lotus) sau *Ugyen Pema* (Lotus din Ugyen, adică Oddiyana).

nu erau în stare să le înceleagă sensul și dorea să le păstreze pentru generațiile viitoare, mai dezvoltate din punct de vedere intelectual. Din când în când, un *lama* sau un laic se laudă că a găsit una din scrierile sale, dar descoperitorii de comori (*tertön*, *gter ston*), numeroși în secolele trecute, au devenit rari, iar lucrările considerate a fi „recuperate” formează, în bibliotecile marilor mănăstiri, un fond (vreo cincizeci de lucrări) la care nu s-ar mai putea adăuga nimic.

Teoriile expuse în *Bardo Töd tol* reprezintă oare concepții exclusiv indiene? Avem motive să ne îndoim.

Diferitele variante ale lucrării prezintă în mai multe puncte similarități cu doctrine aparținând vechii religii prebudiste din Tibet: religia Bön, care era un gen de taoism.

Totuși, nu ne ocupăm aici de originile acestor variante, ci prezentăm procedeul de reîncarnare pe care îl descriu ele. Nu are importanță cine l-a conceput; el este rodul gândirii omenești, ilustrând dorința neobosită de dăinuire a individului.

Bardo Töd tol pretinde că îi învață pe cei care nu au atins starea de Buddha în timpul vieții lor pământesti cum să reușească acest lucru după moarte.

Starea de Buddha constă în eliberarea de lanțul morților și renașterilor succesive: „ciclul” (în sanscrită, *samsara*). Această eliberare se produce prin accesul la cunoaștere, la iluminare spirituală, care

risipește visul, bogat în suferințe, în care trăim, prizonieri ai creațiilor propriei noastre imaginații.

Bardo Töd tol este uneori studiată sub îndrumarea unui maestru competent, iar despre cei care s-au dedicat acestui studiu se consideră că știu ce îi așteaptă după moarte și că sunt capabili să se comporte într-un mod satisfăcător pentru ei.

Pentru ceilalți – marea majoritate –, *Bardo Töd tol* îndeplinește rolul unui „ghid al călătorului” în lumea de dincolo.

Însă pentru majoritatea tibetanilor *Bardo Töd tol* și-a pierdut aproape în întregime caracterul de „ghid” al lumii de dincolo. *Lama* care o psalmodiază înțeleg rareori cuvintele pe care le rostesc. Pentru ei, nu e decât o înșiruire de silabe fredonate ritmic și, de cele mai multe ori, împărtășesc opinia rudelor defunctului, atribuind lecturii lor puterea magică de a transfera în Paradisul occidental al Marii Beatitudini (Nub Dewachen) spiritul muribundului (*namshes*) lângă care este citită cartea. Se așteaptă același rezultat și când e vorba de un individ mort mai mult sau mai puțin recent.

Asociat lecturii cărții *Bardo Töd tol* sau practicat singur, un rit numit *powa* este de asemenea considerat apt să efectueze transferul acestui *namshes* în Paradisul occidental.